

גמרא בבא בתרא (ח, א) - ביקור בארץ ישראל

רב דניאל שטיין

א. גמרא מנחות (מד, א) - והשוכר בית בח"ל כל שלשים יום פטור מן המזוזה, מיכן ואילך חייב, אבל השוכר בית בא"י עושה מזוזה לאלתר, משום יישוב דא"י. [פרש"י (שם) - והשוכר בית כו'. פטור שמא יחזור בו. משום יישוב א"י. דלאחר שקבעה שוב אינו נוטלה משם אפ"ל יוצא ממנו כדאמר בפ' השואל בב"מ (דף קב) הלכך בקושי יצא ממנה מפני טורח מזוזה אחרת ואפ"ל יוצא ממנה ישכרנה אחר מהרה כשימצאנה מזומנת במזוזה ונמצאת א"י מיושבת]. [בית הלוי (קונטרס הלכות סת"ם) - הא דאמרינן דבא"י חייב מיד משום יישוב א"י הכי פירושו דישב א"י כיון דהיא מצוה משו"ה גם תוך שלשים חשיב קבע ולא עראי וכמו דשבת קובע למעשה משום דאיכא מצוה באכילה חשיבא קבע].

ב. גמרא עבודה זרה (טו, א) - מתקיף לה רב שישא בריה דרב אידי ושכירות מי קניא, והתנן אף במקום שאמרו להשכיר, לא לבית דירה אמרו, מפני שמכניס לתוכו עבודת כוכבים, ואי ס"ד שכירות קניא, האי כי קא מעייל לביתיה קא מעייל, שאני עבודת כוכבים דחמירא, דכתיב ולא תביא תועבה אל ביתך, מתקיף לה רב יצחק בר' דרב משרשיא, ושכירות מי קניא, והא תנן ישראל ששכר פרה מכהן יאכילנה כרשיני תרומה, וכהן ששכר פרה מישראל, אע"פ שמזונותיה עליו לא יאכילנה כרשיני תרומה, ואי ס"ד שכירות קניא, אמאי לא יאכילנה, פרה דידיה היא אלא ש"מ, שכירות לא קניא.

ג. תוס' עבודה זרה (כא, א) ד"ה אף - אף במקום שאמרו להשכיר לא לבית דירה אמרו וכו' - יש לפקפק על מה היו סומכים בני אדם למכור ולהשכיר בתים לעובדי כוכבים ואף לבית דירה ויש רוצים להביא ראייה להתיר וכו' שהעובדי כוכבים שבינינו אינם מכניסין לבתיהם עבודת כוכבים בקביעות אלא כשיש שם מת או שנוטה למות וגם אותה שעה אינן עובדין אותם מותר וכו' ורבינו חיים כהן היה וכו' נראה לו הטעם דבחוץ לארץ לא מיקרי ביתך אלא בארץ וקשו בה טובא וכו' מיהו נראה לר"י דהירושלמי שהביא רבינו חיים ראייה גמורה היא וכו' ולא מטעמיה דרבינו חיים אלא הטעם מפרש הר"ר אלחנן מפני כשאמרה תורה לא תביא תועבה אל ביתך איכא למימר לא אסור אלא בבית הישראל עצמו שהוא דר בתוכו בעודו דר בו ואפ"ל בא"י כמו במזוזה שאינו חייב בה אלא בביתו בעודו דר בו אבל השוכר בית אף בא"י פטור מן המזוזה מן התורה ורבנן הוא דגזרו שלא להשכיר לעובד כוכבים מפני שמכניס לתוכו עבודת כוכבים והשתא דדוקא בתים העשויים לדירה אבל אינם עשויים לדירה לא גזרו ולכך התירו להשכיר ארוות ואוצרות וכיון דשכירות בית דירה אינו אסור אלא מדרבנן אף בארץ אם כן בחוצה לארץ הקלו.

ד. רמב"ם (עבודה זרה פרק ז הלכה א) - מצות עשה היא לאבד עבודת כוכבים ומשמשיה וכל הנעשה בשבילה שנאמר אבד תאבדון את כל המקומות ונאמר כי אם כה תעשו להם וגו', ובארץ ישראל מצוה לרדוף אחריה עד שנאבד אותה מכל ארצנו, אבל בחוץ לארץ אין אנו מצווין לרדוף אחריה אלא כל מקום שנכבשו אותו נאבד כל עבודת כוכבים שבו, שנאמר ואבדתם את שמם מן המקום ההוא, בארץ ישראל אתה מצווה לרדוף אחריה ואי אתה מצווה לרדוף אחריהן בחוץ לארץ.

ה. רמב"ם (סנהדרין פרק א הלכה א) - מ"ע של תורה למנות שופטים ושוטרים בכל מדינה ומדינה בכל פלך ופלך שנאמר שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך, שופטים אלו הדיינים הקבועים בבית דין, ובעלי דינים באים לפניהם, ושוטרים אלו בעלי מקל ורצועה והם עומדים לפני הדיינים המסבבין בשווקים וברחובות וכו', אין אנו חייבין להעמיד בתי דינים בכל פלך ופלך עיר ועיר אלא בא"י בלבד, אבל בחו"ל אין חייבין להעמיד בית דין בכל פלך ופלך שנאמר תתן לך בכל שעריך, אשר ה' אלוקיך נותן לך לשבטך.

ו. רא"ש עבודה זרה (פרק א סימן כב) - תימה על מה שנהגו האידנא היתר להשכיר בתים לעובדי כוכבים ואף על פי שמכניס לתוכו עבודת כוכבים סמוך למיתתו וכו'. נהי דלדידן שכירות לא קניא כיון שיד אומות תקיפה ובדיניהם שכירות ליומא כמכר ואף אם נפל ביתו של משכיר אינו יכול להוציאו הוי כמכר.

ז. גמרא מגילה (יט, א) - בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר אם עתיד לחזור למקומו קורא כמקומו ואם לאו קורא עמהן וכו' אמר רבא לא שנו אלא שעתידי לחזור בלילי ארבעה עשר אבל אין עתיד לחזור בלילי ארבעה עשר קורא עמהן אמר רבא מנא אמנא לה דכתיב על כן היהודים הפרזים הישבים בערי הפרזות מכדי כתיב היהודים הפרזים למה לי למיכתב הישבים בערי הפרזות הא קמשמע לן דפרוז בן יומו נקרא פרוז אשכחן פרוז מוקף מנא לן סברא הוא מדפרוז בן יומו קרוי פרוז מוקף בן יומו קרוי מוקף. [טורי אבן (שם) - ק"ל דאדרב' היושבי' בערי הפרזות' לאו פרוז בן יומו במשמע. וכדאמ' בפ"ק דב"ב (דף ה') החמרת והגמלת העוברת ממקום למקום ולנה בתוכה והודחה עמהן הן בסקילה וממונם פלט ואם נשתהו שם ל' יום, הן בסייף וממונם אבד. ומפרש טעמא משום דשיבת מתא לא מקרי פחות מל' יום, וגבי עיר הנדחת יושבי העיר כתיב ומייתי לה מדתניא המודר הנאה מאנשי עיר כל שנשתהא שם י"ב חודש אסור להנות ממנו וכו' מיושבי העיר כל שנשתהא שם ל' יום אסור להנות ממנו פחות מכאן מותר להנות ממנו. וא"כ ה"נ נימא היושבי' בערי הפרזות כל שנשתהא שם ל' יום דוקא במשמע אבל לא פרוז בן יומו ומש"ה כתיב היושבים בערי הפרזות ללמד דביושב שם ל' יום נקרא יושב בעיר פרוז].

ה. שו"ת חתם סופר (או"ח סימן קצד) - כי נ"ל לחלק בין יושבי העיר ובין יושב בעיר, כי יושב בעיר נאמר על פעולת הישיבה בתוכה אפילו יושב בתוכה בן יומו נקרא יושב בתוכה, ולעומת זה לכשיוצא ממנה לשעה כבר בטלה פעולתו ובין לילה היה ובין לילה אבד, משא"כ יושב העיר הוא שם תואר שהוא מאותם המישיבים את העיר וגורמים לה ישוב, ולא יתואר בזה השם כי אם לכשיהיה בתוכה שלשים יום, וכן לא יקרא בן העיר והעיר לו אם /הא' צרויה/ והוא לה בן, אלא א"כ יהי' שמה י"ב חודש, ואלו התוארים יוצדקו לו גם כשיוצא ממנה והוא במצולת הים נקרא יושב עיר פלוני אבל לא יושב בעיר, ואשר ע"כ בעיר הנדחת דכתיב יושבי העיר ההוא בעי שלשים יום, ובמגלה דכתיב היושבים בערי הפרזות ב' בערי משמשת דאפילו בן יומו קרוי פרז. ויפה דקדקו חז"ל כתובות קי"א ע"א כל הדר בארץ ישראל שרוי בלא עון שנאמר ובל יאמר שכן חליתי העם היושב בה נשוא עון, דקדקו לומר כל הדר בא"י לומר שצריך שיקבע דירתו שם ויהיה לכל הפחות מיושבי העיר, לאפקי היושב שם לשעה כעובר אורח, ואף על גב דאפילו ההולך בה ד' אמות וכו' [שם], מ"מ איננו נשוא עון אלא א"כ הוא מהיושבים ומדרגות מדרגות.

ט. ספר פסקי תשובה (ח"ב עמוד לח) - נראה דאפילו אם הוא עצמו דר בחו"ל וקנה שדה או בית בא"י מקיים בזה קצת המ"ע כיון דמכ"מ גורם שתתיישב הארץ וכו', וכן מצאתי בתשו' אבני נזר (יו"ד סי' תנ"ה) שכתב וגם לקנות נחלה בא"י אף אם ישב בחו"ל נחשב קצת ישיבה בא"י. והנה ישראל הקונה שדה או בית מישראל בא"י, נראה דאינו מקיים בזו הקנייה המ"ע דישב בא"י, דלא ירושה איכא ולא ישיבה איכא.

י. שו"ע (סימן רמח סעיף ד) - והעולה לארץ ישראל, אם נזדמנה לו שיירא אפילו בערב שבת, כיון דדבר מצוה הוא, יכול לפרוש. [מג"א (ס"ק טו) - ודוקא על דעת להתיישב, ויש אומרים אפילו על מנת להחזיר כיון דאפ"ל מהלך ד' אמות בארץ ישראל מצוה היא].

יא. גמרא כתובות (קיא, א) - א"ר ירמיה בר אבא א"ר יוחנן כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל מובטח לו שהוא בן העולם הבא.

יב. רמב"ם (עכו"ם פרק י הלכה ו) - אבל בזמן שיד ישראל תקיפה עליהם אסור לנו להניח עובדי כוכבים בינינו, ואפילו יושב ישיבת עראי או עובר ממקום למקום בסחורה לא יעבור בארצנו אלא עד שיקבל עליו שבע מצות שנצטוו בני נח שנאמר לא ישבו בארצך אפילו לפי שעה. [השגת הראב"ד] - א"א זאת לא מצאנו ולא שמענו מעולם והפסוק שהוא מביא בו' אומות הוא ואפילו לדבריו ישיבה כתיב בהו ולא העברה.

יג. ספר פסקי תשובה (ח"ב עמוד לז) - ואני מסתפק כמה ידור בא"י ויקיים מצות ישיבה בא"י, וביותר נפק"מ כהיום שנתרבו העולם בתור תיירים כו'. והנה הכא כתיב והורשתם את הארץ וישבתם בה, לכאורה בל' יום ה"ה בכלל וישבתם בה, אולם אפשר כיון דכתיב ירושה בכלל ירושה אפילו אם דר שם יב"ח אינו כיון דדעתו אינו להשתקע שם אינו דרך ירושה.

יד. שו"ת מהר"ם רוטנברג (פראג ח"ד סימן לט) - וראי' נמי מדאמר בפ"ק דב"ב (ז' ע"ב, ח' ע"א) כופי בני העיר זא"ז לעשות חומה דלתים ובריח לפרשא ולטורזינא אפ"ל מיתמי כל מילי דאית ביה נטירותא ליתמי אע"ג דאיכא התם מילי טובא דאי לאו איהו נמי היו מוציא' כל כך כמו עתה לא שייך כגון זה כופין על מדת סדום וטעמא רבא איכא שאם לא היינו כופי' כל א' הי' אומר איני צריך והיה מחשב חבירו יעשה חוץ ממני ומתוך כך ידחה הדבר ויבא לידי סכנה.